

Голас РАДЗІМЫ

ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЕЙ З СУАЙЧЫННІКАМІ

№ 50 (634)

Чэрвень 1962 г.

Год выдання 8-ы

ПА РОДНАЙ КРАЇНЕ

Сёння на Брацкай ГЭС

Пакарыцелі Ангары крыху больш як паўгода назад далажылі Радзіме — першы аграгат Брацкай ГЭС працуе на камунізм! А сёння — гатова шостая турбіна!

Прыняўшы на свае лопасці імклівы націск ангарскай вады, яна пастаўлена на абароты. У гэтым асабліва радасць і гордасць гідрабудаўнікоў. У сярэднім амаль кожны месяц гігант энергетыкі на Ангары аснашчаецца новай электрычнай машынай небывалай магутнасці — 225 тысяч кілават.

Ткачыха Гродзенскага тоніасуіона-нага камбіната Людміла Зярнова.

На міжнародныя кірмашы

ВІЦЕБСК. Для савецкага павільёна на міжнародным кірмашы ў Дамаску (Сірыя) адпраўлены тры ўзоры жакардавых і два ўзоры аксмінстарскіх дываноў Віцебскага дыванолага камбіната.

Калектыў камбіната таксама адпраўляе свае вырабы на міжнародны кірмаш у Лейпцыг.

В. ТАРУБАРАУ.

Рачныя цеплаходы

Серыйны выпуск шасцімесных цеплаходаў на падводных крылах наладзіў Гомельскі суднабудаўнічы - суднарамонтны завод. Гэта — камфартабельныя рачныя таксі. Яны могуць развіваць скорасць да 65 кіламетраў у гадзіну. У гэтым годзе будзе пабудавана некалькі дзесяткаў такіх цеплаходаў. Калектыў прадпрыемства паспяхова асвойвае вы-

пуск суднаў новых марак. У яго цэхах цяпер будзеца пасажырскі цеплаход на падводных крылах «Беларусь».

Аб'ём новага суднабудавання ў Беларусі за тры гады сямігодкі навалічыўся амаль на 40 працэнтаў. Судны, пабудаваныя на беларускіх прадпрыемствах, цяпер плаваюць на многіх рэках краіны.

Расце выпуск тавараў

Прадпрыемствы лёгкай прамысловасці нарошчваюць выпуск тавараў народнага ўжытку. Тактыльшчыкі Мінска, Гродна і Віцебска выпусцілі тканін больш, чым на гэты час у мінулым годзе. Узрасла таксама вытворчасць скуранага абутку, дываноў і дывановых дарожак, расшырыўся асартымент швейных, трыкатажных і панчошна-шкарпэткавых вырабаў. Усюды паляпшаецца якасць і зніжаецца сабекошт прадукцыі.

У гэтым годзе наменчана выпрацаваць 78 мільёнаў метраў розных тканін — амаль на адзінаццаць мільёнаў метраў больш, чым прадугледжвалася кан-

трольнымі лічбамі сямігадовага плана. Вытворчасць тавараў культурна-бытавога прызначэння і гаспадарчага ўжытку ўзрасце ў параўнанні з мінулым годам на восем працэнтаў. Пачата вытворчасць многіх новых відаў вырабаў. Прамысловасць, якая выпускае тавары на роднага ўжытку, ат-

рымлівае далейшае развіццё. У горадзе Гродна будзеца камбінат па выпрацоўцы льянчых тканін. Яго магутнасць — 15 мільёнаў метраў тканін у год. Будземе ў Баранавічах баваўняны камбінат будзе даваць каля 80 мільёнаў метраў тканін у год. У Бабруйску ўзводзіцца гарбарны камбінат.

На многія тысячы кіламетраў па палях, лясах і балотах праляжа нафтаправод «Дружба».

З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны славяне аб'ядналіся ў барацьбе супраць фашысцкіх захопнікаў. У славянскай дружынай сям'і былі і прадстаўнікі беларускага народа. На здымку: Янна Курыла (у другім радзе злева) у час падпісання звароту Усеславянскага мітынгу. Масква, 1941 год.

ГЭТА НЕ ПАВІННА ПАЎТАРЫЦЦА

Дваццаць адзін год прайшоў з таго часу, як фашысцкія рабаўнікі парушылі мірнае жыццё беларускага народа, па-разбойніцку напайшы на Савецкі Саюз. Загадаў выношваючы планы дасягнення сусветнага панавання і знішчэння першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы, вораг выкарыстаў усе даступныя яму сродкі для дасягнення мэты: вераломства, раптоўнасць нападу, адмабілізаванасць сваіх войск, колькасную перавагу ў танках і авіяцыі, наяўнасць двухгадовага вопыту вядзення баявых дзеянняў у Еўропе з ужываннем навішай баявой тэхнікі таго часу. Гітлераўцы мелі каля 5,5 мільёна салдат. На нашу краіну было накіравана 190 цалкам укамплектаваных дывізіяў, каля 5 тысяч самалётаў, звыш 3.500 танкаў, больш за 50 тысяч гармат і мінамётаў.

Усяму свету цяпер вядома аб ганебным канцы гітлераўскіх банкрутаў — злачынай фашысцкай хеўры, якая асмелілася падняць руку на Савецкі Саюз. Разбойніцкія ўзброеныя сілы крывавай гітлераўскай імперыі пацярпелі поўны крах і безагаворачна капітулявалі. Ганебны канец гітлераўскіх прэтэндэнтаў на сусветнае панаванне з'яўляецца суровай перацярагой сучасным заходнегерманскім рэваншыстам і ўсім тым, хто выношвае агрэсіўныя задумы ў адносінах Савецкага Саюза і іншых сацыялістычных краін. «Калі б нават звар'яцелы Гітлер, — гаварыў М. С. Хрушчоў, — уяўляў сабе, якім сакрушальным разгромам скончыцца яго крывавае авантура, а сам ён будзе вымушаны пакончыць жыццё самагубствам, то ён не раз падумаў бы, перш чым развязаць вайну супраць Савецкага Саюза».

З першых жа дзён вайны нямецка-фашысцкія захопнікі сталі рабіць на акупіраванай імі савецкай тэрыторыі жудасныя злачыныствы. Яны рабавалі насельніцтва, знішчалі мірных савецкіх жыхароў, дзесяткамі і сотнямі тысяч вывозілі на катаргу ў фашысцкую Германію. Нябачаныя ў гісторыі зверствы здзяйсняліся над палоннымі ваеннаслужачымі. Гітлераўцы разбуралі і знішчалі незлічоныя матэрыяльныя і культурныя каштоўнасці нашага народа — школы, бібліятэкі, навуковыя ўстановы, музеі, гістарычныя помнікі, палілі гарады і вёскі. Законам карычневай чумы быў наказ Гітлера: «...Калі гэтага патрабуе палітыка, трэба хлусіць, выдаваць і нават забіваць», а памагаты Гітлера Герынг прама бласлаўляў нацысцкіх галаварэзаў: «Забівайце кожнага, хто супраць нас, забівайце, забівайце, не вы несяце адказнасць за гэта, а я, а таму забівайце».

Тэрор панаваў і ўнутры самой Германіі. За некалькі тыдняў да канца 1944 года па прыгаворах фашысцкіх трыбуналаў было пакарана смерцю 45 тысяч патрыётаў краіны. Дзесяткі тысяч антыфашыстаў былі забіты без суда і следства. Сярод іх загінулі правадыр рабочага класа Германіі Эрнст Тэльман, выдатныя кіраўнікі і радавыя члены кампартыі Германіі — Антон Зефкаў, Франц Якаб, Бернгард Бестлейн і многія іншыя.

Гітлераўскі фашызм, ужо знаходзячыся адной нагой у магіле, працягваў узмацняць тэрор супраць нямецкага народа. Крывавым справам гітлераўцаў не было межы. Так, у сакавіку 1945 года быў аддадзены загад, які абавязваў паліцыю знішчаць пры адступленні ўсе «касацыйныя і варажыя элементы і старанна маскіраваць сляды знішчэння». У лютым 1945 года Гітлер выдаў сакрэтны загад, згодна з якім ні адзін зняволены не павінен быў трапіць жывым у рукі саюзнікаў. У гэты час Кальтэрбрунер даў указанне паскорыць знішчэнне зняволеных у канцлагерах, а ў канцлагеры Маутхаўзен забіваць не менш тысячы вязняў у дзень.

У выніку развязанай гітлераўскай вайны Германія ляжала ў руінах. Звыш 3,5 мільёна дамоў былі разбураны і пашкоджаны, 7 з палавінай мільёнаў чалавек засталіся без прытулку. Мільёны былі забіты і паранены. І на сямнаццаці дзень аплакваюць маці, жонкі і дзеці загінуўшых.

Усё гэта даводзіцца нагадваць зараз толькі таму, што многія падзеі ў свеце нагадваюць тыя, якія адбываліся дваццаць з лішнім год назад і прывялі да другой сусветнай вайны. У кабінетах НАТО, СЕАТО, СЕНТО недаб'ітыя гітлераўскія генералы выношваюць новыя планы паходу на Усход, ім сніцца землі сацыялістычных краін. Пазбегнуўшы суда народаў і справядлівай кары за жадлівыя злачыныствы, тыя ж генералы патрабуюць ракетна-ядзернага ўзбраення для бундэсвера. Мільярды грошай ідуць на гонку ўзбраенняў і аснашчэнне армій навішай тэхнікай, а таксама на стварэнне ваенных баз вакол СССР і іншых сацыялістычных краін, падрыхтоўку шпіёнскіх і дыверсійных кадраў. Заходнія краіны чыняць усялякія перашкоды на шляху да заключэння пагаднення аб забароне атамнай і тэрмаядзернай зброі, на шляху заключэння дагавору аб усеагульным і поўным раззбраенні.

(Заканчэнне на 2-й стар.)

НАРОД ПЕРАМОГ

НАРОД ПЕРАМОГ

З першых дзён гітлераўскай акупацыі на беларускай зямлі разгарэлася поўная партызанская вайна. Тысячы савецкіх патрыётаў са зброяй у руках вялі непрымырную барацьбу з нямецка-фашысцкімі захопнікамі: парушалі камунікацыі, пускілі пад адхон паязды з жывой сілай і тэхнікай ворага, узрывалі склады і базы, знішчалі нямецкіх салдат і афіцэраў.

Актыўную дзейнасць супраць фашысцкіх захопнікаў разгорталі савецкія патрыёты ў гарадах Беларусі. Нягледзячы на жорсткі тэрарыстычны рэжым, з лета 1941 г. у Мінску, Магілёве, Гомелі, Віцебску, Барыўску, Оршы, Мазыры, Пінску, Жлобіне, Брэсце, Баранавічах, Рагачове і іншых гарадах рэспублікі ўзніклі падпольныя партыйныя і камсамольскія арганізацыі.

УДАР ЗА УДАРАМ

Свабодалюбівы беларускі народ смела ўзнімаўся на барацьбу з узброенымі да зубу ішаземнымі захопнікамі. Ён цвёрда верыў і ведаў, што змагаецца за свае кроўныя інтарэсы, за родную Савецкую ўладу. Гэта барацьба расла і шырылася па меры разгортвання Айчыннай вайны і ператварылася ва ўсенародную вайну супраць гітлераўскіх захопнікаў.

Партызанскія атрады і брыгады раслі і папайняліся за лік мясцовага насельніцтва. На тэрыторыі Беларусі ў радах партызан налічвалася 71,1 працэнта беларусаў, 19,29 працэнта рускіх, 3,89 працэнта украінцаў і 5,7 працэнта іншых нацыянальнасцей.

У партызанскія атрады людзі ішлі цэлымі сям'ямі і вёскамі, нярэдка самі здабывалі ў баі зброю. Так, напрыклад, сям'я селяніна вёскі Бастынь, Ляўнецкага раёна, Пінскай вобласці Цяльпуга Т. Н. стварыла сваю партызанскую групу, у якую ўвайшла жонка, пяць сыноў і пяць дачок. Спачатку гэта група мела на ўзбраенні палюнічае ружжо і некалькі гранат. Зрабіўшы на гітлераўцаў удаўную засаду, яна здолела ўзброіцца і ўлілася ў атрад «За Радзіму». За самаадданую барацьбу з акупантамі шэсць чалавек з гэтай сям'і ўзнагароджаны арденамі і медалямі, а галава сям'і Т. Н. Цяльпук узнагароджаны ордэнам Леніна. У другім атрадзе Пінскай вобласці ваявалі чатыры браты і сястры Некрашэвічы і г. д.

Такіх прыкладаў можна прывесці мноства. У партызанскіх атрадах амаль цалкам знаходзілася насельніцтва вёсак Міхедавічы, Бобрык, Петрыкаўскага раёна, Калінаўка, Кузьмічы, Любанскага раёна, Пасека, Рубяж, Старадарожскага раёна, насельніцтва многіх вёсак Кастрычніцкага, Капаткевіцкага, Чырвонаслабодскага, Клічаўскага, Бягомльскага і многіх іншых раёнаў рэспублікі.

Насельніцтва аказвала партызанам дапамогу харчамі, адзеннем, кланатліва даглядала раненых і хворых, старалася паяздзіць і выратаваць савецкіх патрыётаў ад пагражаючай небяспекі і г. д. У сваю чаргу партызаны рабілі ўсё магчымае, каб выратаваць савецкіх людзей ад знішчэння і ўгону ў фашысцкую нявольню, абараніць іх ад разбойніцкіх набегавых гітлераўскіх карнікаў.

Партызаны адважвалі ў акупантаў цэлыя раёны, якія называліся партызанскімі краямі або зонамі. З дапамогай насельніцтва яны стараліся аднавіць там савецкі лад. Ужо ў 1943 годзе партызаны кантралявалі 63 працэнта тэрыторыі Беларусі, а на Палессі — 80 працэнтаў.

Аб сіле ўдараў, якія наносілі партызаны гітлераўскім захопнікам, сведчыць агляд камандзіра корпуса фашысцкіх ахоўных войск за жніўнеў месяц 1943 года, у якім ён пісаў, што беларускія партызаны навязалі яго войскам 663 буйныя агнявыя баі, зрабілі 513 нападаў

на войскі і 898 нападаў на гарнізоны і ваенныя аб'екты акупантаў. Партызаны зрабілі 14 590 узрываў на чыгунках і 664 узрывы на шасэйных дарогах, знішчылі 105 кіламетраў тэлефоннай сувязі і г. д.

Баявыя дзеянні партызан, масавае супраціўленне беларускага народа гітлераўскім акупантам і іх памагатым прыводзілі ў шаленства ворага. Не маючы магчымасці падавіць або стрываць растуць вызваленчы рух народа, які змагаўся за сваю свабоду і незалежнасць, гітлераўцы ў зварынай лютасці абрушыліся на мірнае насельніцтва.

Так, напрыклад, у пачатку мая 1943 года супраць партызан і насельніцтва Бягомльскага, Лепельскага, Докшыцкага і іншых раёнаў фашысцкія акупанты арганізавалі карную аперацыю, якая фігуруе ў нямецкіх документах пад назвай «Котбус». У выніку зверскіх распраў было спалена 113 вёсак і знішчаны тысячы мірных жыхароў, 5 953 чалавекі гітлераўцы ўгналі на катаргу ў Германію. Карнікі захапілі ў сялян 3 362 каровы, 2 182 авечкі, 904 кані, 684 тоны зерня і г. д.

ЖАХЛІВЫЯ ЗЛАЧЫНСТВЫ

Трохгадовая фашысцкая акупацыя з яе рэжымам крывавага зверства і грабляжоў прынесла беларускаму народу нябачаныя бедствы. Фашысцкія акупанты спалілі і разбурылі 209 гарадоў і раённых цэнтраў, 10 тысяч прамысловых прадпрыемстваў, 2 200 вёсак і сёл, разграмілі ўсе калгасы, саўгасы і МТС і разбурылі тысячы навуковых і культурных устаноў.

Цэлыя раёны акупанты і іх памагатыя спалілі і спустошылі. У Суражскім раёне Віцебскай вобласці з 346 вёсак засталася неразбуранымі толькі 5 вёсак, у Лельчыцкім раёне Гомельскай вобласці з 7 562 дамоў калгаснікаў уцалела 32 дамы. Асвейскі раён гэтай вобласці быў амаль цалкам спалены, а насельніцтва знішчана або вывезена ў Германію.

Нечуваным разбурэнням падвергліся гарады Беларусі — Мінск, Віцебск, Гомель, Полацк, Магілёў, Орша, Жлобін.

Гітлераўцы расстралялі, павесілі, знішчылі ў душагубках 2 мільёны 200 тысяч чалавек. Звыш 380 чалавек вывезлі на катаржныя работы ў Германію. За гады акупацыі фашысцкія захопнікі знішчылі больш палавіны нацыянальнага багацця беларускага народа. Фашысцкія акупанты нанеслі матэрыяльныя страты рэспубліцы на 75 мільярдаў рублёў.

У гэтых жахлівых злачынствах актыўны ўдзел прымалі найзласнейшыя ворагі беларускага народа — буржуазныя нацыяналісты. Дзейнічаючы заадно з гітлераўскімі акупантамі, яны з'яўляліся іх вернымі памагатымі, паслуханымі рычагамі пры ўстанавленні крывавага фашысцкага акупацыйнага рэжыму.

НАЦЫЯНАЛІСТЫ ЗАПРАШАЮЦЬ ФАШЫСТАЎ

Яшчэ задоўга да нападу фашысцкай Германіі на СССР злачынныя верхаводы беларускіх буржуазных нацыяналістаў, старыя кадравыя шпіёны замежных разведак В. Захарка, Ф. Акіньчыц, Р. Астроўскі, І. Ермачэнка, В. Казлоўскі, В. Іваноўскі, В. Гадлеўскі, К. Езавітаў, А. Шкялёнак, А. Шкуцько, М. Шчорс і іншыя прапанавалі свае паслугі фашысцкім агрэсарам.

Адзін з эмігранцкіх заправаў буржуазных нацыяналістаў В. Захарка 20 красавіка 1939 г. звярнуўся да Гітлера са спецыяльным «мемарандумам».

На 17 старонках гэтага «мемарандума» Захарка прапанавалі свае паслугі гітлераўцам. Здраднік бессаромна ўпрошваў фашысцкага людзеда ўключыць у планы яго рабаўніцкіх паходаў і Беларусь. «Будучы перакананым у тым, — пісаў ён, —

В. РАМАНОУСКІ, кандыдат гістарычных навук

што якія б падзеі ні разыгрываліся ў Еўропе, Германская імперыя будзе заўсёды адыгрываць у іх першую ролю, я пакорна пращу Ваша правасхадзіцельства зрабіць ласку мець пры гэтых падзеях на ўвазе Беларусь».

Вераломны напад фашысцкай Германіі на СССР беларускія буржуазныя нацыяналісты сустрапілі з радасцю і захапленнем.

Вітаючы ўтаржэнне гітлераўскіх орд на савецкую зямлю, беларускія нацыяналісты Ермачэнка, Захарка і іншыя, якія знаходзіліся ў Чэхаславакіі, 27 ліпеня 1941 года паслалі тэлеграму Гітлеру, у якой пісалі:

«Ваша правасхадзіцельства! Беларуская калонія пратэктарату Вагемлі і Маравіі на сваім сходзе ў Празе 27 чэрвеня г. г. вырашыла перадаць Вам, Ваша правасхадзіцельства, як першаму сапраўднаму вызвольніку Еўропы... а таксама пераможнай нямецкай арміі, уступіўшай у Беларусь для вызвалення нашага... народа, самыя сардэчныя пажаданні.

Жадаем Вам, Ваша правасхадзіцельства, хуткай рашаючай перамогі на ўсіх франтах».

У другой тэлеграме, звяртаючыся да крывавага ката чэхаславацкага народа барона фон Нейрата, яны запэўнілі яго, што аддаюць сябе цалкам у распараджэнне гітлераўскага камандавання.

ПРЫШЭЛЬЦЫ ЗАЙМАЮЦЬ ПАСАДЫ

Гітлераўцы выкарысталі прапанову нацыяналістаў. Услед за нямецка-фашысцкімі войскамі на тэрыторыю Беларусі рынулася зграя фашысцкіх памагатых на чале з мацёрымі агентамі германскага фашызму — Астроўскім, Ермачэнкам, Казлоўскім, Іваноўскім, Гадлеўскім, Шкялёнкам і іншымі ворагамі беларускага народа. Вяртанне іх у Беларусь было сустраэта беларускім народам з такой жа нянавісцю, як і ўтаржэнне гітлераўскіх захопнікаў.

Адборам і адпраўкай гэтых асоб у Берліне займаўся Акіньчыц, у Варшаве — Шчорс і Гадлеўскі, у Лодзі — Астроўскі і г. д. Ужо 6 ліпеня 1941 г. на кіруючыя адміністрацыйныя пасады ў Беларусь прыбыло каля 50 нацыяналістаў на чале з адным з кіраўнікоў берлінскай групіроўкі фашысцкім вылодкам — Тумашам. 30 чалавек з іх гітлераўцамі было пакінута непасрэдна ў Мінску.

Прыбыўшы на акупіраваную тэрыторыю Беларусі, яны з лісвай пакорнасцю ўзяліся за выкананне ўказанняў фашысцкіх разведвальных і карных органаў, мясцовых і паліцэйскіх камандатур. За лік іх і іншага зброду адшчапенцаў, здраднікаў і крымінальнікаў гітлераўцы камплектавалі свае мясцовыя органы ўлады, стваралі атрады паліцыі, «службы парадку» і г. д.

На чале гарадской управы горада Мінска быў пастаўлены нацыяналіст Тумаш, але ў лістападзе 1941 года ён быў адзваны гітлераўцамі ў Берлін і гэтую пасаду заняў другі фашысцкі прыхвасцень Вацлаў Іваноўскі.

Намеснікам бургамістра Мінска быў пастаўлены прывезены гітлераўцамі з эміграцыі буйны пухавіцкі памешчык, ад'ютант Пилсудскага, кадравы фашысцкі разведчык А. А. Дземідовіч-Дземідовіч.

Пасаду начальніка Мінскай акругі заняў мацёры правакатар і шпіён Радаслаў Астроўскі. Але гэтая пасада яго не задавальняла. Выслужаючыся перад гітлераўскім генералам, ён разлічваў заняць больш салідную пасаду. Гітлераўцы абяцалі нават паставіць яго бургамістрам Масквы. Калі ўвосень 1941 года пачалося наступленне ня-

мецка-фашысцкіх полчышч пад Масквой, у абозе войск быў і Астроўскі. Але не суджана было ажыццявіць падлым планам гітлераўскага лакея. Савецкая Армія разграміла нямецка-фашысцкія войскі пад Масквой і сарвала каварныя задумы гітлераўцаў і іх памагатых. Акупанты свайго стаўленіка прызначылі ў Бранск, затым у Смаленск, а ў 1943 г. прывезлі зноў у Мінск і паставілі на чале створанай ім так званай «Беларускай цэнтральнай рады».

Начальнікам мінскай раённай управы быў пастаўлены фашысцкі шпіён і дыверсант Кантаўт.

У Барысаве акупанты паставілі начальнікам раёна свайго актыўнага памагатага Станіслава Станкевіча. Гітлераўцы добра ведалі гэтага правакатара і здрадніка і цалкам яму давяралі. На шлях здрады беларускаму народу Станкевіч стаў яшчэ будучы навучэнцам Віленскай гімназіі.

У Віцебску на пасаду бургамістра раённай, а затым гарадской управы быў прызначаны агент гітлераўскага контрразведвальнага органа «Абвер» фашысцкі выкармак В. Радзко.

На адміністрацыйныя пасады акупанты прызначылі і іншых прывезеных беларускіх буржуазных нацыяналістаў, агентаў гітлераўскай разведкі. З іх ў асноўным камплектаваліся аддзелы гарадскіх і раённых упраў, атрады паліцыі і іншыя карныя фашысцкія органы.

Буйны шпіён многіх еўрапейскіх разведак Касмовіч быў пастаўлены на чале Мінскай паліцыі, а затым гэтую пасаду заняў былы афіцэр польскай арміі Францішак Кушал.

Фабіян Акіньчыц, Мікалай Абрамчык, Мікалай Шчорс на акупіраванай тэрыторыі Беларусі афіцыйна пасады не займалі. Гэтыя пастаўшчыкі «беларускіх дзяржаўных дзеячоў» вырашылі быць бліжэй да сваіх берлінскіх гаспадароў, спадзеючыся на больш буйныя пасады. Акіньчыц працаваў у ведамстве Разенберга, Абрамчык знаходзіўся ў Парыжы, а затым гітлераўцы прывезлі яго ў Берлін, а Шчорс, маючы званне оберштурмфюрэра СС, працягваў рыхтаваць кадры шпіёнаў і забойцаў і г. д.

Апрача прывазнога эмігранцкага нацыяналістычнага зброду, акупанты вышуквалі ўсялякіх чалавечыя адкіды сярод мясцовага насельніцтва. Яны вербавалі сабе на службу здраднікаў, авантурыстаў, крымінальнікаў, такіх як Калубовіч, Комар, Абрамава і іншыя.

Але такіх былі лічаны адзінкі. Гітлераўцам не так проста было ўкамплектаваць свой «мясцовы» кіраўнічы апарат у Беларусі. Не выпадкова імперскі міністр «занятых усходніх абласцей» Гітлеру: «У выніку 23-гадовага панавання большавікоў насельніцтва Беларусі ў такой меры заражана большавіцкім светапоглядом, што для мясцовага самакіраўніцтва няма ні арганізацыйных, ні персанальных умоў і пазітыўных элементаў, на якія можна было б абарціцца, у Беларусі не выяўлена».

ЗДРАДНІКІ ВЫСЛУГОЎВАЮЦА

Займаючы адміністрацыйныя пасады ў кіраўнічым апарате акупантаў, нацыяналісты сваю кар'еру на акупіраванай тэрыторыі Беларусі пачалі з выяўлення і складання для гітлераўцаў спісаў камуністаў, камсамольцаў, савецкіх актывістаў і іншых перадавых людзей рэспублікі.

Сотні і тысячы савецкіх людзей былі расстраляны па спісах, прадстаўленых у СД бургамістрам горада Мінска Іваноўскім і яго намеснікам Дземідовічам-Дземідовічам, бургамістрам горада Віцебска Радзко, бургамістрам Барысавскага раёна Станкевічам і іншымі памагатымі гітлераўскіх захопнікаў. З іх дапамогай гітлераўцы спрабавалі таксама ўстанавіць

месцы знаходжання партызанскіх атрадаў, баявых і падпольных груп савецкіх патрыётаў у гарадах і населеных пунктах, а таксама арганізавалі карныя экспедыцыі супраць мірнага насельніцтва.

Начальнік Барысавскага раёна Станкевіч 18 лістапада 1941 года даносіў у паліцэйскую камандатуру наступнае:

«У апошні час у раёне Барысаве з'явіліся партызанскія банды, якія наносзяць шкоду мясцім узброеным сілам. Неабходна правесці акцыю, каб знішчыць партызан у гэтым раёне».

У выніку такой «акцыі» тысячы невінаватых людзей у паўночна-заходняй частцы раёна былі знішчаны, жыллі іх спалена, а маёмасць разрабавана акупантамі і іх паслугачамі.

У гэтым жа данясенні Станкевіч прапанавалі гітлераўцам павялічыць колькасць гарнізонаў у населеных пунктах, а «тым, хто змагаецца супраць партызан, устанавіць грашовую аплату і забяспечыць іх пайком». За подпісам Станкевіча па гораду Барысаву і раёну Барысавіку 1942 года былі вывешаны пагражальныя аб'явы, у якіх гаварылася наступнае:

«Ганаровым абавязкам кожнага грамадзяніна ёсць аказаць дапамогу ў барацьбе з партызанамі. За праўдзівыя інфармацыі, прадстаўленыя мне, якія дадуць магчымасць знайсці і затрымаць партызан, будзе дадзена высокая ўзнагарода і будзе гарантавана тайна. Калі ж акажацца, што хто-небудзь ведае аб партызаных і не паведаміць аб гэтым, будзе сурова пакараны».

Фашысцкі прыслужнік, старуючыся дагадзіць акупантам, праправаваў ад пачатку службы парадку горада бязлітасна распраўляцца не толькі з тымі, хто стаў на шлях актыўнай барацьбы з гітлераўцамі, але і з насельніцтвам, якое ўхілялася ад выканання ўказанняў фашысцкіх захопнікаў. У адных са сваіх распараджэнняў Станкевіч пісаў:

«Работа па збору кажухоў і валёнак дае вельмі дрэнныя вынікі. Вінаватых у няздачы своечасова прадставіць мне для суровага пакарання».

Адзначаючы, што па гораду Барысаву і Нова-Барысаву павіна быць здадзена да 22.1—1942 г. 2.600 кажухоў і такая ж колькасць пар валёнак».

Дзейнасць Станкевіча, які марыў аб шчодрой падачы гаспадароў, выйшла далёка за межы тых задач, якія былі вызначаны бургамістрам. Ён не пасрэдна прымаў удзел у масавым знішчэнні савецкіх людзей. Так, толькі ў лістападзе 1941 года пры яго садзеянні было знішчана на працягу некалькіх дзён звыш 8 тысяч жыхароў горада Барысаве. Гэты забойца хутка рабіў кар'еру на крыві людзей і вельмі паспешліва прасоўваўся па службовай лесвіцы. Ён па душы быў не толькі фашысцкаму камісару Барысаве Курту Баўэру, на-манданту паліцэйскай камандатуры і галоўнаму кату беларускага народа гаўляйтэру Вільгельму Кубэ. Сваім загадам ад 14 ліпеня 1942 года Кубэ прызначыў Станкевіча даверанай асобай у штабе Барысавскага акупацыйнага камісара. Штаб гэты ратуе камісара, Штаб гэты арганізаваў і непасрэдна ажыццяўляў кіраўніцтва карнымі экспедыцыямі супраць партызан і мірнага насельніцтва на тэрыторыі Барысавскай акругі. Давераная асоба ў штабе, як сказана ў інструкцыі генеральнага камісара Беларусі, выдадзенай 29 чэрвеня 1942 года, «перш за ўсё павінна ўдзельнічаць у прыцягненні мужчынскага насельніцтва ў штурманскія карпусы, якія будуць утыванічаць у барацьбе з партызанамі». Апрача таго, такая асоба была заклікана ўдзельнічаць у правядзенні і іншых мерапрыемстваў акупантаў, у прыватнасці па адпраўцы людзей у Германію і г. д.

(Заканчэнне на 4-й стар.)

ГЭТА НЕ ПАВІННА ПАЎТАРЫЦА

(Пачатак на 1-й стар.)

Савецкі народ пільна сочыць за прашукамі падпальшчыкаў вайны, бо ў яго ёсць чым абараняць заваёвы Вялікага Кастрычніка.

Дарагой цаной далася перамога савецкаму народу. Вайна была ўсебаковай праверкай магутнасці і жыццяздольнасці Савецкага Саюза, сацыялістычнага грамадскага і дзяржаўнага ладу. Савецкі народ быў цвёрда ўпэўнены ў перамозе, бо ён змагаўся за справядлівую справу, за сваю Радзіму, за светлую будучыню. Ён бачыў, што да перамогі яго ўпэўнена вядзе ленинская партыя.

Сусветна-гістарычная перамога савецкага народа пазбавіла народы зямнога шара ад пагрозы фашысцкага заняволення.

Наглядзячы на тое, што цяпер гады Вялікай Айчыннай вайны ўсё

больш і больш становяцца здабыткам гісторыі, савецкі народ іх ніколі не забудзе. Многае з пражытага забываецца, пакідаюць нас жывыя сведкі тых дзён, але іх дзеці будуць перадаваць з пакалення ў пакаленне гераічныя справы і подзвігі свайго народа.

З кожным днём народы ўсіх краін ўсё больш і больш пераконваюцца ў тым, што лёс чалавецтва знаходзіцца ў руках саміх народаў. «Мір можна забяспечыць толькі тады, — гаварыў М. С. Хрушчоў, — калі народы кожнай краіны не будуць спадзявацца на іншыя краіны, а разгорнуць унутры сваёй краіны неперыміруемую барацьбу супраць сіл, якія стаяць за вайну, прыкладуць максімум сваіх намаганняў для забеспячэння міру».

«Жахі вайны не павінны паўтарыцца!» — такое аднадушнае паграбаванне савецкага народа.

ГОЛАС ЖЫЦЦЯ, ГОЛАС СЭРЦА

ЛЮДЗІ жывуць клопатамі дня. Паўсядзённым абавязкі часта засланяюць чалавеку свет вялікіх надзей і вялікіх трывог. Шчасце працы, прыгажосць роднай зямлі, каханне, дзеці, асабістыя планы на будучае робяць яго аптымістам, захопленым жывой, блізкай, «хатняй» радасцю. Чалавек заўсёды спадзяецца на лепшае. Гэтую рысу яму надала само жыццё.

Але народ, які святкуе сваю вясну, з асаблівай сілай дае адчуць сэнс чалавечых турбот і клопатаў аб заўтрашнім дні, аб будучыні. Ён адчувае сваю адказнасць перад жыццём і сочыць за напружаным дыханнем вялікага свету. Свет радасці чалавека, народа і чалавецтва — непадзельны. Гэта разумеюць нават дзеці.

Іх некалькі сот, апранутых у чырвоныя майкі з надпісамі «Свету мір!». «Дарогу жыццю!» «Чалавеку — шчасце і мір!», імчыцца на веласіпедзе насустрач ветру, які, можа, даліцець з Ціхага акіяна, дзе выбухі вадародных бомб салютуюць смерці. Дзяўчынкі і хлопчыкі рознага ўзросту, нібы чародкі веснавога прылёту птаства, імкліва пралятаюць міма.

Мы не крыўдзем больш на міліцыянера, які, забараніў нам выязджаць з пружанскай дарогі на шашу. Ён забыўся аб службовым прызначэнні свайго флажка, вітае ім дзяцей і з усмешкай паўтарае: «Шчасліва даехаць». І кожны з нас хацеў бы сказаць: «Шчасліва дайці да мэты».

Калі апошняя чародка схаляся за паваротам, міліцыянер падыйшоў да нас, вымавіў мнагаслаўнае: «Вось як...», памаўчаў хвілінку і... «Можаце ехаць».

Група дзярак фермы калгаса «Рассвет» Пружанскага раёна. Злева направа — Ніна Мезга, Ніна Босак, Аляксандра Мезга, Любоў Васюковіч, Лідзія Бунак і Марыя Фясюк.

Па дарогах роднай Беларусі

Праз мінуту-дзве мы апынуліся ў незвычайнай калоне. На адкрытых машынах едзе калгасная моладзь у Ваўкавыск на сустрэчу са сталічнымі артыстамі. Песні і смех заглушаюць гул матораў. Спеў то абрываецца парывамі ветру, то, падхоплены ім, пераліваецца і здыць. Раптам сурова, глуха, нібы грудзі сціснуў яму горкі ўспамін, загаварыў баян. Некалькі мужчынскіх галасоў падхапілі ўрачыста-суровую мелодыю стрыманым рэчытатывам:

Хотят ли русские войны?

Да іх далучыўся ўвесь хор, і песня загучала лірычна, з горкім папрокам:

Спросите вы у тех солдат. Что под березами лежат...

Хлапечыя галасы завяршаюць куплет:

И вам ответят их сыны, — Хотят ли русские войны.

Змоўклі спевакі, а песня ўсё яшчэ гучыць у сэрцах, у думках, у прасторы. Прыціхлі нешта і самі харысты.

Чамусьці спынілася калона, і ў наступішай цішыні чысты дзявочы голас навіў павольна, лагодна:

Толькі з табою мне хочацца быць.

Толькі з табою...

Дзяўчына спявала так хораша, так проста і задушэўна, як спяваюць толькі па настрою, голасам сэрца. І здавалася нам, што спявае яна і аб любым сваім і аб роднай зямлі...

ДАР НЕМАНУ

У Ваўкавыску застаецца Мікола Паўленка. У сорок васьмым — сорок дзевятым гадах ён тут служыў. Салдат ён быў увішны, баявы, цікавы. Сябры любілі яго за вясёлы нораў і транны жарт. Начальства паважала за кемлівасць і знаходлівасць і не шкадавала яму і двух выхадных у тыдзень. Так што малады салдат часта гуляў па гораду і ведаў яго добра. Цяпер ён узяў на сябе ролю гіда. Але вельмі хутка мы заўважылі, што наш гід адчувае сябе ніякавата. Служывы заблудзіўся і вінавата, але і не без прыемнасці, прызнаецца ў гэтым:

— Хлопцы, тут усё новае, горад новы вырас, — і каб хоць як апраўдацца, ён некалькі разоў выходзіць з аўтобуса, пытае дарогу і, вяртаючыся, зазначае: — Пустэчы тут былі, а цяпер, самі бачыце...

Нарэшце мы выбіраемся на мастоўскую дарогу.

Навокал расцілаецца раўніна. Усё больш адчуваецца праладна вільгаць паветра. Набліжаецца вечар, і мы пад'язджаем да Нёмана.

Два гады назад з сябрам сваім я вандраваў па тутэйшых прыняманскіх мясцінах. Мы сядзелі неяк на высокім крутым беразе і моўчкі глядзелі, як магутная плынь, не спяшаючыся, адпывала ў далёкае мора, пакідаючы родныя берагі.

— Любуецца? Краса і сіла яго дзівосныя.

Мы азірнуліся. Стары невысок чалавек стаяў над намі. Ён глядзеў на Нёман і нібы да яго гаварыў:

— Мне ўжо столькі год, што і злічыць не магу, а ўсё ніяк я на яго не налюбуюся. Уранні ён — бялёсы, удзень — блакітны, а вечарам — мядзяны. Гэта калі надвор'е лагоднае. А як на бяду ці слату якую, дык тады — ого, не ўгняві яго, як узбураны мядзведзь. Сапе грозна, а сам чарней хмары. З шэрай пенай злосна кідае на бераг усё, што чужым яму здаецца...

Нёман блішчэў жывым срэбрам, а на берагі ўжо даўно лягла чорная ноч. Стары сядзеў з намі каля палаткі і, сціскаючы ў парэпанай руцэ бараду ды мерна ківаючы галавою, усё гаварыў і гаварыў...

— Свеціцца. Гэта ён уна-

чы наверх крынчынныя воды пускае, каб палесціць іх на сваіх грудзях. За даўняе іх шануе.

— Ад прададаў перамова такая ідзе. Адзін чалавек, ён і зманіць можа. А пакаленне пакаленню не зманіць. Яны адно другому праўду, як кроў сваю, перадаюць.

Было гэта тым часам, калі людзі яшчэ стрэльбы не зналі. Але й тады ўжо Нёман прабіў сабе дарогу да мора. Туды, дзе Нёман з морам сустракаўся, прыйшло груганова племя. Зямлю гэта племя збэсціла, і пачало яно нішчыць тых, хто сеяў хлеб, збіраў мёд і гадаваў скаціну. Нёман, не ўгняві яго, разліўся, каб адгарадзіць селішчы людскія ад гругановай зграі. Тады груганова цар загадаў закрыць Нёману дарогу ў мора. Хацеў ён, каб разліўся Нёман і затапіў лясы і палі, каб лясы балотамі сталі. Прагнуў ён бачыць зямлю нашу затопленай яе ж крывёю. Груганы і процьма іх кайданнікаў пачалі засыпаць Нёман. Нёман бурліў, біўся, змываў навалу за навалай. Але груганы на ўсім свеце кроў пачулі і давай гэта яны на тую гаць злітацца. Сабралася іх столькі, што й ліку ўжо не было, каб злічыць іх. Знямогся Нёман, захлапацца стаў. Але каб не затапіць зямлі роднай, пачаў ён берагі свае намываць. З таго яны й цяпер, сыны, такія высокія. Ото ж людзі, і літоўцы і нашы, птахі і звяры пачулі, што задыхаецца Нёман, і давай гэта ў Нёман ваду насіць, хто як здатны, каб, не ўгняві яго, свежую сілу яму даць. І хоць многа далі яму, але гэта ўсё пакрысе і тым часам гаць расці паспявала. Тады безліч сцюдзёных крынц з глыбін зямлі трывожным званам ваду паклікалі, і злілася тая вада — а яна чыстая ды моцная, бо ад шчырага сэрца зямнога прыйшла, — і зрабіла яна Шчару-раку. Дабегла Шчара да брата-Нёмана і там, дзе сустракліся яны, да неба ўзняўся пеністы вал і грозна пакаціўся на груганову гаць. З жудасным крыкам разліталася груганова племя, але бурлівы вал гнаў перад сабою гаць-гару і збіваў і засыпаў крыважазрных. Нёман і Шчара знеслі гаць у мора і ў салёнай вадзе патанілі яе. З таго часу ніхто Нёман гаціць не адважваецца і пльве ён у далёкае мора спакойна і ўпэўнена, бо за сабою сілу зямлі сваёй чые. Ото ж, дзеткі, так яно... Не ўгняві яго.

Хацелася б нам з тым дзедам сягоння сустрэцца і расказаць яму, што збіраецца вялікая сіла, каб рассунуць берагі Нёмана і даць яму глыбіню небывалую, што каля Мастоў, недалёка ад таго месца, дзе мы сустракліся з ім, будзе пабудаваны марскі порт, што магутныя хвалі Нёмана панясучы на сабе вялікія марскія караблі.

Гастрольныя візіты

БАРЫСАЎ. Горад часта наведваюць тэатральныя калектывы з Беларусі і іншых саюзных рэспублік. Спектакль «Дзяўчына з вяснушкамі» паказаў Мінскі тэатр юнага глядача. Канцэрт папулярнай музыкі ў выкананні сімфанічнага аркестра Беларускай дзяржаўнай філармоніі з цікавасцю праслухалі сотні барысаўчан.

Цёпла былі сустрэты таксама артысты эстрады Львоўскай філармоніі, канцэрт якіх адбыўся ў гарадскім ДOME культуры. Неўзабаве ў Барысаў прыедуць брыгады артыстаў Кіеўскай эстрады.

Д. ФЕАКІСТАЎ.

МЫ ЖАДАЕМ СТВАРАЦЬ, А НЕ РАЗБУРАЦЬ

Зноў, як і больш двух дзесяткаў гадоў назад, у чыстым мірным небе збіраюцца злавесныя хмары. Імперыялістычныя дзяржавы ўсё шырэй разгортваюць гонку ўзбраенняў. Злучаныя Штаты Амерыкі, пагарджаючы воляй народаў, праводзяць новую серыю выпрабаванняў ядзернай зброі. У многіх краінах накоплены ўжо вялікія запасы сродкаў знішчэння, і ў нейкі дзень можа выбухнуць страшэнная для ўсяго чалавецтва катастрофа.

Я бачыў вайну, бачыў, з якой жорсткасцю гітлераўскія захопнікі знішчалі савецкіх людзей. Я бачыў палаючыя савецкія гарады, пушчаныя пад адхон эшалоны з жанчынамі і дзецьмі.

У гады Вялікай Айчыннай вайны я змагаўся з ненавісным ворагам. У адным з баёў на тэрыторыі Літвы я быў кантужаным і трапіў у палон. Кароткае знаходжанне ў перасыльным лагэры Сувалкі, а затым — нямецкі горад Гамельбург. У гэтым горадзе знаходзіўся лагэр савецкіх военнапалонных. Спачатку ў ім было каля пяці тысяч чалавек. Перад адпраўкай на будаўніцтва дамбы ля ракі Дунай з усяго лагэра немцы змаглі набраць усяго 500 чалавек, якія з цяжкасцю маглі яшчэ трымацца ў страі. Астатнія загінулі.

У 1945 годзе нас вызваліла Савецкая Армія. Цяжка перадаць, колькі пакут давалася перанесці савецкім людзям у жахлівых ваенных гады.

Сёння мой народ будзе камунізм. Я, як і ўсе савецкія людзі, не хачу вайны, не хачу бачыць зноў страшэнныя разбурэнні, гора і пакуты людзей. Хочацца бачыць іншае: гарады ў рыштаваных новабудоваў, зялёнае мора садоў, шчасліва ўсімешкі дзяцей. Мы жадаем ствараць, а не разбураць.

Д. ПРАКОПАЎ.

в. Рабавічы, Слаўгарадскі раён.

ПОЛІЯМІЭЛІТ ПЕРАМОЖАН

Дзяржаўны камітэт па культурных сувязях з замежнымі краінамі правёў прэс-канферэнцыю для савецкіх і замежных журналістаў, прысвечаную праблемам барацьбы з поліяміэлітам. Перад прысутнымі выступіў міністр аховы здароўя СССР Сяргей Курашоў. Ён расказаў аб тым, што ў сярэдзіне пяцідзсятых гадоў захворванне поліяміэлітам прыняло ў свеце незвычайна вялікія размеры.

У СССР хвароба асабліва распаўсюдзілася ў Новасібінску, Алма-Аце, рэспубліках Прыбалтыкі.

У сувязі з гэтым у Савецкім Саюзе былі створаны тры інстытуты, якія правялі вялікую навукова-даследчую работу. Быў знойдзены просты і эфектыўны від прышчэпак жывой вакцыны. Для яе вырабу патрэбна ў сорок разоў менш малых нырак, чым для вакцыны Солка. Імукагенныя якасці вакцыны аказаліся вышэй, чым у вакцыны Солка.

Апошнія гады ў СССР вакцыніруецца семдзсят мільянаў чалавек у год, пачынаючы з дзяцей шасцімесячнага ўзросту. Вакцына — у выглядзе дражэ — выдаецца бясплатна, а яе вытворчасць каштуе капейкі. Захворванне поліяміэлітам у 1961 годзе знізілася ў параўнанні з 1958 годам з

10,66 да 1,7 чалавека на кожны сто тысяч насельніцтва. Практычна можна лічыць, што захворванні поліяміэлітам у нашай краіне сталі адзінкавымі.

Савецкі Саюз дзеліцца сваёй вакцынай з многімі замежнымі краінамі. Яе якасці ацанілі ў Японіі, Афрыцы, на Цэйлоне.

ВШЕБСК. У Оршы ўступіла ў строй аўтаматычная тэлефонная станцыя на 1.700 нумароў. Мантаж такіх станцый пачат у Докшыцах, Паставах і Лепелі. З уводам іх у эксплуатацыю ў вобласці будзе працаваць шэсць АТС.

Бебурнацы закрываюць Амерыку

У НАЦЫЯНАЛІСТЫ Ч-НЫМ балоце перапахло. Жах ахаліў бебурнацаў: голас Бацькаўшчыны, голас вольнай Савецкай Беларусі слухаюць нашы землякі ў Еўропе, Аўстраліі, Амерыцы і на іншых кантынентах. Слухаюць і радуюцца за сваю Радзіму, за свой народ і за пагардай адварочваюцца ад тых, хто чэрніць родны край і народны савецкі лад.

Як жа не радавацца? Ці ж нашы землякі не памятаюць сваіх цёмных вёсак, якія пакідалі некалі? Цяпер там замест сахі поле арэ трактар, камбайн замяніў серп, хату асвятляе не лучына, а элэктрычная лампачка; дзе стаяў шынок, зьяе святло Палаца культуры; людзі, якія некалі замест подпісу ставілі крыжыкі, чытаюць газеты і кніжкі; дзе па ўтулкі танулі колы ў гразі, пралягалі асфальтавыя дарогі, па якіх курсіруюць камфартабельныя аўтобусы...

Але тое, што радуе сотні тысяч нашых сумленных землякоў за мяжой, кідае ў жах ворагаў вольнай незалежнай Савецкай Беларусі. Як краты ад святла, яны хаваюцца ад праўды, лемантуюць:

— Закрыць Амерыку!

Так, так — не менш і не больш, як закрываць Амерыку перад праўдай, просіць яны ў пісьме да сенатара акругі Калумбія Аверэта М. Дзірксена. Вось радкі жаху і адчаю людзей, якія загразілі ў нацыяналістычным балоце:

«Мы хочам давесці да вашага ведама ў сучасны момант той факт, што амерыканскія грамадзяне беларускага паходжання надзвычай занепакоены і прыведзены ў жах узрослым прытокам камуністычнай прапаганды на беларускай мове не толькі ў выглядзе друкаваных матэрыялаў, але таксама пры дапамозе радыёперадач, перадаваемых на кантынент».

У страху, як кажуць, вочы вялікія. Злачынцам здаецца, што калі ім страшна, то страшна і ўсёй беларускай эміграцыі. Быццам бы беларуска эміграцыя мае нешта супольнае са злачынствамі бебурнацаў.

У НЕВЯЛІКІМ прыстанцыйным скверыку ў Малатковічах сярод акацыяў на высокім пастаментах дзвычайна бронзавая фігура воіна — вышываліца. Схілішы галаву, ён трымае ў левай руцэ каску, у правай — аўтамат. Яркія сонечныя блікі іграюць на бронзе. Пастамент патане ў кветках. Белыя, ружовыя, сінія — яны хіляцца долу, краючыся слоў, якія высечаны на граніце: «Вечная слава героям».

На лаўцы, што стаіць непадалёк ад застышага ў журботным маўчанні воіна, часта сядзіць сівая жанчына ў белай хустцы. Сядзіць моўчкі, амаль нерухама. І па яе твару праходзяць здагадаваюцца, што пад

Бебурнацы баяцца праўды, якая выкрывае іх хлусню і злачынствы. У пчырай размове Радзімы са сваімі сынамі яны ўбачылі жаданне «спакусіць метадам абману беларускіх эмігрантаў у вольным свеце вярнуцца... на Радзіму і зганьбіць беларускіх лідэраў у вольным свеце з тым, каб яны згубілі падтрымку сваіх суайчыннікаў за граніцай».

Хлусня, як бачыце, выпірае тут з кожнага слова. Усім вядома, што ніхто не «спакусае» нашых землякоў вярнуцца на Радзіму. Хто мог, той даўно вярнуўся. Хто хоча вярнуцца, але не можа, жыве на чужыне з думкай аб Радзіме. Толькі людзі, якія не маюць пачуцця нацыянальнай гордасці, здольны сказаць, што Радзімай можна «спакусіць». Радзіма не дзяўчына з Бравдвэя, а Маці. Гэта грэба памятаць, панове бебурнацы.

Але хіба найбольш недарэчным і смешным з'яўляецца сцверджанне ў пісьме, нібы за мяжой існуюць нейкія «беларускія лідэры». Дзе, у чым яны лідэравалі? Можна, гэтым «лідэрам» з'яўляецца Мікола Абрамчык? Гэты шарлатан, які назваў сябе прэзідэнтам, які некалі па заданню Гельбуса пабеларуску брахаў з Берліна на Радзіму і на той самы вольны свет, які яго прыгрэў?

А можа грэба лічыць «беларускім лідэрам» былога бургамістра Барысава Ст. Станкевіча за яго «заслугі» перад беларусамі, з якіх ён здзіраў кажухі і боты з высокімі халывамі для гітлераўскіх салдат? Можна гэтым «лідэрам» з'яўляецца пан Францішак Кушалёў, працуючы ў СД, рыхтаваў катаў для Калдычоўскага лагера смерці?

У апошні час вельмі рвецца ў «лідэры» Кастусь Мярляк. Мо-

жа, за аграбленне насельніцтва і гвалт над беларускімі дзяўчатамі ў час працы забеспячэнцам у гітлераўцаў Мярляк заслужыў пашану лідэра ім?

Калі і заслужылі гэтыя «лідэры» што-небудзь у народа, дык толькі вярнуць і сук на асіне. Такіх у Еўропе называюць квіслінгаўцамі або вішыстамі. І ні адзін народ у Еўропе, якому ў мінулай вайне давалася перажыць чорныя дні гітлераўскай акупацыі, не лічыць і ніколі не будзе лічыць квіслінгаўцаў сваімі лідэрамі.

Дзіўна таксама, чаму гэты сёння беларускія квіслінгаўцы адхрышчваюцца ад службы ў акупантаў. Яны ж рабілі гэта па сваёй ахвоце. Яшчэ перад нападам гітлераўскай Германіі на Савецкі Саюз яны прапанавалі Гітлеру свае паслугі. Калі фашысты былі панамі ў Еўропе, калі яны здзекваліся над цэлымі народамі, бебурнацы лічылі сваім гонарам дапамагачь ім, адурманьваць і душыць свой народ. Цяпер ім непрыемна ўспамінаць гэта. Мала непрыемна — небяспечна. Кожны паважаючы сябе народ такіх «лідэраў» садзіць на лаву падсудных. І толькі ў «вольным свеце» яны могуць гуляць без прывязі.

Смешна было б таксама гаварыць аб нейкай падтрымцы бебурнацаў з боку суайчыннікаў. Сам пан Дзірксен і некаторыя іншыя кангрэсмены добра ведаюць, што ніхто, апроча замежных разведкаў, не падтрымлівае кучку здраднікаў.

Ды бебурнацы і самі бачаць, што яны ў гразі па вушы. Таму і пісьмо, сфабрыкаванае імі, яны падпісалі прадстаўнікамі нейкай маладзёжнай арганізацыі штата Ілінойс.

Цікава, чаму беларускія юнакі гэтага штата выступаюць не ад імя моладзі свайго штата, а ад імя ўсёй беларускай эміграцыі за мяжой і нават усяго беларускага народа? І наогул, ці юнакі яны? Калі гэта тыя юнакі, што былі ў «гітлерюгендзе» ў час фашысцкай акупацыі Беларусі, то ім ужо больш за сорак год. А можа, гэта дзеці тых юнакоў з беларускага «гітлерюгенда»? Тады застаецца толькі паспачуваць дзеткам, якія пра бацькаўшчыну ведаюць з вуснай недастойнай бацькоў.

«Мы былі б надзвычай удзячны за вашы дзеянні ў тым кірунку, — моляць бебурнацы пана Дзірксена, — каб... поўнасьцю спыніць у нашу краіну прыток камуністычнай прапаганды на беларускай мове»...

Адным словам, закрываць Амерыку, пан Дзірксен, ад праўды, адгарадзіце эміграцыю ад Радзімы, бо голас яе кідае нас у жах, скуголяць бебурнацы. Нас выкрываюць!

У нацыяналістычным балоце перапахло. Шукаюць ратунку бебурнацы. Дарэмна. Пан Дзірксен не ўратае іх ні ад выкрысця, ні ад пагарды сумленных людзей, і толькі запэкаецца сам.

Леванід ПРОКША.

* Радыёперадачы з Мінска слухайце кожны дзень на хвалі 31 метр ці 9520 кілагерцаў і на хвалі 41 метр ці 7380 кілагерцаў ад 22 гадзін 30 минут да 23 гадзін 30 минут па сярэднеэўрапейскаму часу.

Я е с ы н ы

гранітнай плітой ляжыць дарагі ёй чалавек.

У яе было два сыны. Аднаго з іх яна кожную вясну прыязджае сюды наведваць. Гэта ён першым з салдат свайго падраздзялення ўзарваўся ў сяло, дзе заселі фашысты, шпурнуў у акуп дзве гранаты, а потым на бязу стаў касіць аўтаматным агнём гітлераўцаў у шэра-зялёных мундырах. Не дабег салдат да акупа: скасіла варожая куля. Ён упаў. Тут, у палескай вёсцы, і пахаваны юнак са Смаленшчыны, які прыйшоў вызваляць Беларусь.

Полк накіраваўся далей.

Пайшлі ўсе франтавыя сябры-таварышы. А адзін з іх затрымаўся на хвіліну ля свежай магіль:

— Бывай, Ваня. Больш не ўбачымся, — сказаў ён ціха, амаль шэптам. Пастаяў, нахілішы галаву, павольна змахнуў пальцам слязу.

Вечарам ён сядзеў у зямлянцы і, прытрымліваючы на калене скамечаны вучнёўскі сшытак, пісаў пісьмо маці свайго загінуўшага сябра. Ён пісаў аб тым, як разам з яе сынам Іванам ваяваў, як многа нялёгкай франтавай шляхоў-дарог схадзілі яны разам, як Іван марыў убачыць украін-

скія сады і як ён герайчна загінуў. І яшчэ ён пісаў, што ў яго нікога няма з родных — яны загінулі пры бамбёжцы. І цяпер бліжэй, даражэй і радней за ўсіх на свеце стала яна, незнаёмая, далёкая маці яго сябра.

З таго часу Пётр Налівайка часта атрымліваў пісьмы са Смаленшчыны, якія пачыналіся: «Дарагі сыночку».

Аднойчы баец-паштальён прыйшоў праз гадзіну пасля бою. Дастаў з сумкі пачак пісьмаў, назваў прозвішча Пятра, але ніхто не адгукнуўся. Гэта гісторыя не выдуманая. І сягоння старая маці, якая страціла двух сыноў, гаворыць:

«Няхай падобнае не паўтोरывецца ніколі!» В. БАЙДА.

Гэта было ўлетку 1945 года, калі на ўсходзе яшчэ грывела Вялікая Айчынная вайна.

Наш эшалон рухаўся на ўсход.

На станцыі Курган быў працяглы прыпынак. Апошнія праменні заходзячага сонца азаралі зялёныя сонкі. Дзе-нідзе ў дамах загараліся вясёрыя агні. Па пероне хутка ішлі дзве маладзенькія дзяўчыны: адна — бландынка, другая — шатэнка.

У руцэ ў апошняй была гітара.

З суседняга вагона выскачылі два лейтэнанты. Казырнуўшы, яны звярнуліся да дзяўчат:

— Добры вечар, дзяўчаткі! Едзем самураяў граміць. Зайграйце нам на развітанне!

— Мы не ўмеем.

Але шатэнка, падаючы ёй гітару, запырэчыла:

— Заспявай, Галя!

Замёр увесь эшалон, калі раздаліся першыя акорды, а дзяўчына прыемным саправа заспявала любімую нашым народам песню:

Степь да степь кругом,
Путь далёк лежит...

Галя праспявала ўсю песню і, калі замерлі апошнія гукі, засмяялася і прамовіла:

— Вось якія мы артысткі!

— Дзякуй, дзяўчаткі! — паціснуўшы ім рукі, падзякавалі афіцэры і ўскочылі ў цягнік, які ўжо рушыўся з месца.

Гэта было ўлетку 1945 года, калі яшчэ ішла вайна з Японіяй, але яе дагэтуль не магу забыцца аб сустрэчы і, калі чую па радыё «Степь да степь кругом...», перад маімі вачыма паўстае перон станцыі Курган, зялёныя сонкі, азароныя заходзячым сонцам, дзяўчаты, і ўспамінаецца цудоўная Галіна песня.

Сяргей НОВІК-ПІЮН.

НАРОД ПЕРАМОГ

(Пачатак на 2-й стар.)

Станкевіч, стаўшы давераным з асаблівым стараннем узяўся за выкананне даручаных яму акупантамі абавязкаў.

Па іншых акругах у ліку давераных аказаліся такія ж ворагі савецкага народа, як і Станкевіч. Так, па Баранавіцкай акрузе давераным быў прызначаны Ю. Сабалеўскі, па Наваградскай — Б. Рагуля, па Лідскай — Р. Зыбайла і г. д.

ІХ МЕСЦА — НА ЛАВЕ ПАДСУДНЫХ

Бургамістры ўпраў, начальнікі паліцыі і іншыя наёмныя фашысцкія агенты з ліку буржуазных нацыяналістаў шырока ўжывалі сістэму цялесных пакаранняў, штрафаў і турэмнага зняволення. Са шпытка ўліку цялесных пакаранняў Віцебскай турмы, які захаваліся ў архівах, відаць, што па загаду бургамістра горада Віцебска нацыяналіста В. Радзько толькі ў студзені 1942 года было пасаджана ў турму 68 жыхароў горада на тэрмін ад 10 дзён і да 4 месяцаў. Прычым кожны з іх павінен быў у пэўныя дні атрымліваць па 20—25 удараў гумавай дубінкай.

Выконваючы падлую ролю лакеяў у фашысцкіх захопнікаў, буржуазныя нацыяналісты спрабавалі расколка адзінства беларускага народа шляхам стварэння такіх антысавецкіх прафашысцкіх арганізацый, як «БНС» (беларуская народная самапомач), «СБМ» (саюз беларускай моладзі) і г. д.

Ідучы далей па шляху правакацый, фашысцкія акупанты ў канцы 1943 года аб'явілі аб стварэнні так званай «Беларускай цэнтральнай рады». На чале яе быў пастаўлены люты вораг беларускага народа, Р. Астроўскі і іншыя верхаводы беларускіх буржуазных нацыяналістаў. Рада з'явілася завяршэннем здрады буржуазных нацыяналістаў у гады Айчынай вайны.

САПРАЎДНЫЯ СЫНЫ РАДЗІМЫ

У бяспрыкладным гераізме і мужнасці на фронце і ў тыле ворага выяўляліся лепшыя рысы беларускага народа. Радыёма па заслугах ацаніла яго подзвіг. Звыш 800 тысяч воінаў-беларусаў і больш за 100 тысяч партызан узнагароджаны арданамі і медалямі, 298 прысвоена высокае званне Героя Савецкага Саюза. Чатыром сынам беларускага народа прысвоена званне двойчы Героя Савецкага Саюза. Імі з'яўляюцца Іосіф Гусакоўскі з Магілёўскай вобласці, генерал; Іван Якубоўскі, удзельнік вызвалення Заходняй Беларусі, генерал; Сяргей Шутаў і Павел Галавачоў.

З асяроддзя беларускага народа выйшлі неўміручыя героі: лётчыкі Мікалай Гастэла і Аляксандр Гаравец, снайпер Феадосій Смалчэў, радавы Пётр Купрыянаў, генерал Леў Даватар, адмірал Якаў Заслоўскі, партызаны Канстанцін Міхайлаў, Ціхан Бумажкоў, Мікалай Сільніцкі, Вера Харужая, Зінаіда Партнова і многія іншыя. Больш аднаго мільёна сыноў беларускага народа змагаліся на франтах Вялікай Айчынай вайны, сярод іх было 217 генералаў — ураджэнцаў Беларусі. Народ змагаўся і народ перамог.

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77. Дом друку. Для пісьмаў: Мінск, паштовая скрынка № 14.